

можливість розрахувати економічний ефект за кожним роком корисного використання інновації і оцінити значення показників ефективності господарських процесів, які відбуватимуться в економіці.

7. Під час оцінювання ефективності інновацій потрібно виходити з можливості використання двох норм доходу на капітал. Одну з них доцільно використовувати для приведення одноразових витрат до розрахункового року. За своїм значенням вона повинна відповідати нормі прибутку, яку гарантує банк власнику грошових коштів, покладених на депозитний рахунок.

Друга норма доходу на капітал використовується для узгодження інтересів інвесторів і виробників нововведення.

Висновки. Таким чином, розглянувши існуючі напрями проведення аналізу інноваційної діяльності підприємств, встановлено, що ця методика аналізу заснована на використанні комплексної системи показників із визначенням впливу впроваджених інновацій на основні показники діяльності. Цю методику можна використати в практиці українських підприємств з урахуванням особливостей формування інформаційної бази для проведення аналізу інноваційної діяльності.

Література

1. Волков О.І. Економіка і організація інноваційної діяльності / О.І. Волков, М.П. Денисенко, А.П. Гречан та ін. / за ред. проф. О.І. Волкова, проф. М.П. Денисенка. – К. : Вид. дім "Професіонал", 2004. – 448 с.
2. Ендовицкий Д.А. Инвестиционный анализ в реальном секторе экономики / Д.А. Ендовицкий. – М. : ОАО "Типография "Новости", 2003. – 353 с.
3. Краснокутська Н.В. Інноваційний менеджмент : навч. посібн. / Н.В. Краснокутська. – К. : Вид-во КНЕУ, 2003. – 400 с.
4. Крылов Э.И. Анализ эффективности инвестиционной и инновационной деятельности предприятия : учебн. пособ. / Э.И. Крылов, В.М. Власова, И.В. Журавкова. – М. : Изд-во "Финансы и статистика", 2003. – 608 с.

Подлинная Р.П. Особенности определения экономической эффективности инноваций

Среди зарубежных методов проведения анализа инновационной деятельности для предприятий разных сфер деятельности рассмотрено одно из основных направлений – анализ эффективности инноваций, который характеризуется системой показателей, отображающих конечные результаты реализации, а также соотношения результатов и расходов, обусловленных разработкой, производством и эксплуатацией нововведений. Рассмотрены особенности определения экономической эффективности инноваций.

Ключевые слова: инновационная деятельность, предприятие, эффективность инноваций, показатели эффективности, доход, расходы.

Pidlypna R.P. Features of determining the economic efficiency of innovation

Among the foreign methods of analysis conducting of innovative activity for the enterprises of different spheres of activity one of basic directions is an analysis of efficiency of innovations, which is characterized by the system of indexes, that represent end-point of realization, and also correlations of results and charges, conditioned by development, production and exploitation of innovations is considered. The features of determination of economic efficiency of innovations are considered.

Keywords: innovative activity, enterprise, efficiency of innovations, indexes of efficiency, profit, charges.

УДК 330.322.1

Викл. О.В. Фурсіна –

Львівський інститут економіки і туризму

ВЕНЧУРНЕ ІНВЕСТУВАННЯ ТА МЕХАНІЗМИ ЙОГО АКТИВІЗАЦІЇ

Досліджено теоретичні основи, характерні риси та особливості венчурного інвестування, його місце у національній економічній системі. Досліджено особливості венчурного підприємництва та класифіковано його форми. Виконано аналіз зарубіжного досвіду венчурного підприємництва, визначено особливості та характерні риси моделі венчурного інвестування в Україні. Обґрунтовано концептуальні положення та складові організаційно-економічного механізму венчурного інвестування.

Ключові слова: інвестиції, венчурне інвестування, венчурне підприємництво, венчурний капітал, венчурний фонд.

Постановка проблеми. Сьогодні на зміну концепції "економіка масштабів" закономірно приходить "економіка різноманіття" чи "штучна економіка", що визнає прийнятним для ринку й економічно ефективним випуск широкого кола новостворюваних високотехнологічних товарів малими партіями чи замовлених споживачами одиничних товарів з особливими властивостями. Іншими словами, формуються сприятливі умови для зміцнення конкурентоспроможності невеликих фірм, у яких задіяні венчурні інвестиції.

Появу венчурних інвестицій пов'язують з недоліками в системі традиційної інвестиційної банківської діяльності і кризою ставлення корпоративних і інституціональних інвесторів до наявних на той період способів вкладення: у високонадійні банківські інструменти, державні облигації й акції "блакитних фішок". Проблема полягала в надмірній (для ери виникнення і бурхливого розвитку високих технологій у комп'ютерній сфері) консервативності функціонуючих інвестиційних і банківських інститутів. Останні були не в змозі оцінити потенціал нових інвестицій, ступінь їхньої майбутньої ролі і впливу на всю економічну систему, коли світова економіка опинилася перед вирішенням складних (для традиційних ринкових підходів) проблем.

Цілком очевидно, що ризикованість та невизначеність нововведень не знаходить підтримки щодо інвестування у традиційних фінансових інститутах через нестачу фактичних матеріалів по фінансових перспективах високоризикових проектів. І хоча технічні прикладні ідеї в цій області множилися і розвивалися, проте вкладення в ці підприємства ніколи не заохочувалися у фінансовому середовищі. Саме тому і було створено новий, здатний обійти всі обмеження інститут, що, напевно, супроводжує будь-яку науково-технічної революцію. У такий спосіб і з'явилися венчурні інвестиції.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Проблеми та особливості інвестиційного забезпечення економічної діяльності та функціонування венчурного капіталу досліджено у працях провідних вітчизняних і зарубіжних учених, серед яких: В. Амітан, Л. Антонюк, С. Аптекар, А. Батура, Б. Буркинський, П. Гулькін, А. Дагаєв, І. Дворжак, В. Денисюк, П. Джонсон, П. Друкер, С. Ємельянов, Н. Іванова, П. Ковалишин, С. Комлев, Т. Косова, Я. Кочишова, Л. Купріянов, А. Кучеров, Н. Лайанг, Є. Лазарева, М. Мермонт, Г. Орлова, А. Поручник, С. Прауз, П. Прохазка, І. Рудакова, Дж. Сабарінатха, А. Садеков, Л. Федулова, Н. Фролова, Х. Чесброу, М. Чумаченко, М. Шарко та ін.

Більшість досліджень спрямовано на виявлення тенденцій розвитку венчурного інвестування, обґрунтування його місця у національній інвестиційній системі, оцінку правових аспектів венчурних інвестицій. Разом із тим, проблеми венчурного інвестування саме на сучасному етапі, в умовах нестабільності та кризи, недостатньо розкриті і досліджені.

Мета статті. Метою роботи є дослідження сутності венчурного інвестування, а також його ролі та місця у національній економічній системі; дослідження теоретичних засад венчурного підприємництва; дослідження зарубіжного досвіду венчурного підприємництва; оцінка специфіки розвитку й особливостей венчурного інвестування в Україні.

Виклад основного матеріалу. Останнім часом розвиток венчурної діяльності надав новий поштовх розробленню і впровадженню нових технологій, збільшенню національного наукового потенціалу. Питання про сутність венчурної діяльності і механізм створення умов для її розвитку знаходиться в центрі уваги економічної теорії. Хоча на цей час не існує єдиного визначення венчурної діяльності, у різних джерелах залежно від мети дослідження подано різне трактування цього явища.

У дослідженнях вітчизняних авторів поняття "венчурна діяльність" вживають досить рідко, більше використовують сполучення "венчурне інвестування" [1] або "венчурне фінансування" [2]. Російський вчений В.М. Бузник визначає венчурну діяльність як "діяльність, пов'язану з виробництвом і реалізацією високотехнологічного продукту, що приносить прибуток" [3].

Аналіз цієї проблеми у закордонній літературі дозволив відзначити такі характерні ознаки венчурної діяльності: високий ризик, дуже велику прибутковість і використання новітніх технологій. Як специфічний сектор економіки венчурна діяльність функціонує і розвивається за особливими закономірностями: практична спрямованість наукових досліджень і розробок, можливість оперативного впровадження їх у виробництво, різноманіття джерел зовнішнього фінансування.

Серед закономірностей, за якими повинні розвиватися ті чи інші сектори реальної економіки, де найбільш доцільно використовувати венчурні інвестиції, на нашу думку, можна виділити такі:

- а) постійна необхідність практичного використання отриманих розробок;
- б) наявність можливостей для швидкого й оперативного впровадження їх у виробництво;
- в) продукція цих галузей під впливом споживчого попиту часто змінюється й існує велика кількість товарів, що задовольняють одну й ту саму потребу;
- г) наявність ринкової доцільності, з точки зору витрат: розгортати нове виробництво з "нуля" чи працювати на наявних "старих" потужностях за невеликого стартового капіталу і малотиражних серіях;
- д) застосовувані нові технології можуть привести до випуску "нетипових" для даної галузі товарів.

Виходячи з перерахованих принципів, можна виділити такі галузі, до яких найбільшою мірою тяжіють венчурні інвестиції: електроніка, фармацевтика, харчова промисловість, оборонна промисловість, хімічна промисловість, шоу-бізнес, рекламна справа.

Не можна не відзначити, що венчурний бізнес діє за істинно ринковим принципом: або успішна діяльність, або банкрутство. Ефективне функціонування венчурної діяльності неможливе без зусиль підприємництва, високої ініціативності суспільства, розвиненості кредитно-грошових відносин. Венчурні компанії досягають успіху, поєднуючи технологічні нововведення з високою майстерністю маркетингу, утримуючись від протистояння за ринки збуту з великими компаніями. Зазвичай, малі і середні підприємства поступаються великим за розміром капіталу, технічною оснащеністю і менеджментом. Однак вони сприяють розвитку конкуренції і вільного підприємництва, будучи основними джерелами інновацій, продукують товари, нерентабельні для великих підприємств.

Єдиного визначення венчурного фінансування поки не існує. Загалом його можна охарактеризувати як економічний інструмент, що використовується для фінансування запровадження в дію компанії та її розвитку. Інвестор надає фірмі необхідні кошти шляхом вкладення їх у статутний капітал або виділення зв'язаного кредиту. За це він одержує обумовлену частку (не обов'язково у формі контрольного пакету) у статутному капіталі компанії, яку він залишає за собою доти, поки не продасть її і не отримає належний йому прибуток.

Фінансуються переважно компанії, що працюють у галузі високих технологій. На відміну від звичайних інвестицій, цей вид фінансування є найвищою мірою "штучним" бізнесом. Венчурні інвестори за допомогою найнятих експертів детально вивчають як запропонований для фінансування продукт і його вплив на майбутній ринок, так і компанію, що його пропонує, її фахівців, окреслене поле інтелектуальної власності, менеджмент, фінансовий стан, історію [4, 5]. До основних принципів венчурного фінансування належать: поділ і розподіл ризику (реалізується через форму партнерства з обмеженою відповідальністю); збір грошей у партнерів з обмеженою відповідальністю і встановлення правил захисту їх інтересів; стабільність фінансування. До виходу на ринок цінних паперів кожній венчурній фірмі потрібно кілька етапів фінансування за участю венчурних інвестицій.

Венчурний інвестор, що очолює фонд або компанію, не вкладає власні кошти в компанію, чії акції він скуповує. Венчурний інвестор – це посередник між синдигованими (колективними) інвесторами і підприємцем. У цьому полягає одна із найпринциповіших особливостей цього типу інвестування. З одного боку, венчурний інвестор самостійно приймає рішення про вибір того чи іншого об'єкта для внесення інвестицій, бере участь у роботі ради директорів і всіляко сприяє росту і розширенню бізнесу цієї компанії. З іншого боку – остаточне рішення про інвестування приймає інвестиційний комітет, що представляє інтереси інвесторів. У підсумку, одержаний венчурним інвестором прибуток належить тільки інвесторам, а не йому особисто. Він має право розраховувати тільки на частину цього прибутку.

Венчурний інститут формується або як самостійна компанія, або без утворення юридичної особи, може існувати в організаційно-правовій формі "простого товариства". У першому випадку, на наш погляд, варто говорити про "венчурне підприємство", у другому випадку – про "венчурний фонд". Під "венчурним підприємством", на думку деяких фахівців [6, с. 25], потрібно розуміти

одну з форм реалізації певного інвестиційного проекту, ефективність якого попередньо оцінена як висока. Водночас, цей інвестиційний проект настільки складний і ризикований, що реалізувати його без організації особливого цільового підприємства недоцільно хоча б тому, що у разі невдачі існує реальна небезпека "підставити" успішно працюючу фірму під борги і невиконані зобов'язання [7].

Венчурний фонд – це юридична особа або об'єднання юридичних осіб і (чи) громадян без утворення юридичної особи, що об'єднані на основі добровільних майнових внесків з метою фінансування розробки, освоєння у виробництві нових видів продукції і (чи) технологій, а також послуг. У деяких проектах документів для надання венчурному інвестуванню законодавчого оформлення передбачається, що венчурними фондами є фонди, які інвестують не менше 50 % власних коштів у технологічні й інші інновації [8]. Вони створюються за принципом спільності інвестиційних інтересів його учасників.

Механізм венчурного фінансування можна поділити на чотири етапи:

На першому етапі здійснюється пошук і добір компаній, що потребують венчурних інвестицій. На Заході для цього створено розвинену інфраструктуру щодо пошуку придатної фірми, на відміну від України, де інвестор змушений затратити величезні зусилля, щоб її знайти. В Україні таку інформацію можна отримати з публікацій у пресі, на виставках, у спеціалізованих бюлетенях, що видаються організаціями підтримки малого і середнього бізнесу, через особисті контакти менеджерів венчурних фондів [9].

Другий етап венчурного фінансування – найбільш тривалий, він продовжується близько півтора років, після чого виноситься рішення про надання інвестицій чи відмову в них. На цьому етапі здійснюється експертиза стану бізнесу і компанії. Якщо за результатами такої експертизи було винесено позитивне рішення, обґрунтовується інвестиційна пропозиція, у якій підсумовуються усі висновки для винесення остаточного рішення.

Зарубіжна практика пропонує таку класифікацію компаній, що претендують на отримання інвестицій:

- **Seed** (англ. "засів") – є таким проектом, що лише почав свій шлях до визнання ринком. Для таких проектів ще необхідні додаткові науково-технічні дослідження і, природно, час. Після цього разом з венчурними фондами формується детальний бізнес-план майбутньої діяльності і розпочинається робота над реалізацією проекту. Це найбільш ризиковий вид венчурного вкладення інвестицій, тому що на початку його реалізації неможливо точно визначити термін його впровадження, обсяги необхідних для запуску і підтримки проекту вкладень і ризик провалу проекту.
- **"Start up"** (англ. "початок") – це вже підприємство, яке не просто пропонує певну ідею, але фірма, що має перші зразки своєї продукції, так звані "пілотні" екземпляри. Зазвичай для таких проектів додатково необхідні певні витрати на НДДКР у сфері поліпшення технології виробництва продукції.
- **Early stage** (англ. "рання стадія") – тип проектів, що теж вимагає серйозної науково-технічної доробки для початку масового виробництва. Але на цьому етапі розвитку проекту в авторів вже є дрібносерійні екземпляри і визначені маркетингові заходи, можливий навіть незначний збут.

- **Expansion** (англ. "ріст") – це стадія розвитку проекту, на якій вже готове виробництво потребує коштів для: 1) розширення наявних потужностей; 2) збільшення оборотних коштів; 3) розширення збуту (PR, збільшення доступних каналів збуту).

Відзначимо тут, що в Європі співвідношення венчурного капіталу і капіталу прямих інвестицій – 1:1, тоді як у США це відношення близько до 1:5. Якщо порівняти зіставимо часткові значення, то: у загальному обсязі європейських прямих інвестицій вкладення в ранні стадії становлять 7,4 % проти 5,7 % – у США, у стадію розширення – 35 % проти 16 %, у пізні стадії – 8 % проти 4,4 % [10].

У світовій практиці використовують також декілька способів застосування венчурного капіталу: bridge financing; management buy-out; management buy-in; turnaround; replacement; replacement capital.

Bridge financing ("наведення моста") – надання інвестором коштів в обмін на частку в майбутньому капіталі акціонерного товариства (АТ). Цей спосіб використовують для проектів тих АТ, що хочуть отримати котирування на біржі, і їм потрібні додаткові інвестиції, щоб привести свої активи у відповідність з вимогами конкретних стандартів. Венчурні інвестори зацікавлені в цих операціях, оскільки, як тільки проект, у якому присутня їх частка, одержує котирування на ринку цінних паперів, можливості її реалізації з великим прибутком істотно зростають.

Management Buy-out ("викуп управляючими") – це такий спосіб фінансування, за якого венчурний інвестор надає кошти менеджменту компанії з метою укрупнення пакета цінних паперів цього підприємства, що знаходяться у сторонніх інвесторів. Це здійснюється з метою посилення ролі менеджменту на підприємстві при серйозних стратегічних рішеннях, наприклад при розширенні виробництва і відмові від короткотермінової рентабельності заради майбутніх прибутків і т.ін. Загалом, коли необхідна концентрація всього обсягу повноважень з ухвалення рішення, то менеджмент надається до викупу акцій.

Management Buy-in ("викуп управляючими зі сторони") – трохи відрізняється від попереднього тим, що компанію викупує команда менеджерів ззовні, у надії на те, що, коли прийде до керівництва, вона досягне кращих результатів. Дії ж венчурних інвесторів тут аналогічні попередньому варіанту.

Turnaround ("переворот") – передбачає фінансову допомогу компанії для досягнення фінансової стабільності в умовах подолання наслідків неправильних дій минулого керівництва. Застосування венчурних інвестицій становитиме тут необхідний захід за умови, що всі традиційні способи фінансування вичерпані. Зазвичай, такі речі відбуваються при недооцінці авторами проекту розмірів необхідних фінансових вкладень, у цьому випадку коштів може не вистачити в найвідповідальніший момент, коли кредит банку вже буде вичерпаний так само, як і межі заставної ліквідності при звертанні за новим кредитом. Венчурний капітал за визначена частка у стані надати допомогу, за умови виконання певних дій, що забезпечують інтереси венчурного інвестора.

Replacement Capital ("заступний капітал") – спосіб вкладення, що є свого роду угодою між венчурними інвесторами, коли один з інвесторів нама-

гається придбати в другого права на одержання прибутку, який перший мав отримати після реалізації проекту [11].

Третій етап венчурного фінансування.

Після здійснення пробного продажу продукції на ринку, фінансування на цьому етапі спрямоване на управління підприємством і подальші розробки. Ризик тут набагато менший, ніж на першому етапі, однак і рівень очікуваного прибутку нижчий.

На цьому етапі виділяють такі види фінансування:

1. Фінансування, що використовується для збільшення виробництва продукції, що себе виправдала внаслідок продажів.
2. Вид фінансування, необхідний для розширення виробничих потужностей підприємства, зміцнення положення на ринку, маркетингу і підвищення якості.
3. Вид фінансування, перед безпосередньою реєстрацією підприємства на фондовій біржі. До нього вдаються за 6-12 місяців до реєстрації підприємства на фондовому ринку для подальшого розширення і регулювання його фінансової структури.

Останній четвертий етап венчурного фінансування – це вихід з компанії, тобто продаж пакету акцій компанії на фондовій біржі, продаж пакету акцій компанії іншому інвестору, менеджменту компанії, стратегічному партнеру.

Вважаємо, що більш доречним і важливим постає другий етап венчурного фінансування, пов'язаний із формуванням компаній, організацією виробництва нового продукту або використанням нової технології. Як відзначалося, цей етап потребує досить великих інвестицій, і, водночас, на цьому етапі не створюється ще ринковий продукт. Проблема полягає як у відсутності інвестицій, готових сприяти розвитку венчурної діяльності на цьому етапі, так і менеджерів, управлінців, здатних ефективно використовувати ці інвестиції й організувати виробництво наукоємних продуктів, що будуть користуватися попитом на ринку.

У Великобританії основними інвесторами цього етапу венчурного фінансування є бізнес-ангели – власники дрібного і середнього капіталу, створеного, як правило, внаслідок власної підприємницької діяльності [12]. На жаль, в Україні середній клас, до якого належать бізнес-ангели, створює на цей час ледве більш 1,5 % валового внутрішнього продукту країни порівняно з більш ніж 60 % у Великобританії. Тому можливість залучення коштів середніх підприємців у венчурну діяльність в Україні набагато менше потреб у зазначених інвестиціях. Звідси випливає необхідність організації особливих структур для активізації венчурного інвестування на цьому етапі.

У нашій країні особливу ставку необхідно зробити саме на венчурний фонд. Такі фонди є організаційними центрами венчурної діяльності і, водночас, поєднуючою ланкою між ними, великим капіталом і банками. Ризиковий характер самих фондів внаслідок роботи з безліччю проектів значно зменшується, що створює можливість як для залучення великих інвестицій до фінансування венчурних підприємств, так і для надання їм гарантій по банківських позичках з боку обласних адміністрацій та уряду. Для координації діяльності інноваційних фондів у масштабі країни доцільно створити їх асоціації.

Висновки. Венчурні інвестиції можна розглядати як одну з найбільш ефективних форм реалізації досягнень науково-технічного розвитку. Останні успіхи в галузі електроніки, інформаційних технологій, матеріалознавства сприяли радикальному перетворенню матеріальної бази малих і середніх підприємств. Практичні розробки сучасної науки дають змогу невеликим фірмам знижувати витрати маломасштабного виробництва, підвищувати якість виготовлених товарів, повно, адекватно і вчасно враховувати запити споживачів.

Для активізації венчурного інвестування потрібні венчурні фонди, оскільки:

- по-перше, венчурним фондам легше залучити масштабні інвестиції, ніж окремо взятому венчурному підприємству;
- по-друге, венчурним фондам апріорі притаманна диверсифікація інвестиційних ризиків, що дуже важливо для сучасного економічного стану країни (регіону), ніж підприємству, що реалізує окремі проекти;
- по-третє, венчурний фонд частину тимчасово вільних залучених коштів може використовувати для низькоризикових дохідних операцій на ліквідних фінансових ринках, збільшуючи цим самим реальні можливості для наступного інвестування. Венчурному підприємству подібні дії здійснювати недоцільно;
- по-четверте, під венчурний фонд потенційно легше обґрунтувати законодавчі і нормативні заходи для стимулювання інновацій у країні (регіоні), ніж під окремо узятий вид інвестиційної діяльності.

Література

1. Бондаренко А.Ф. Инновационный бизнес / А.Ф. Бондаренко. – Сумы, 1998. – 168 с.
2. Венчурное финансирование: теория и практика / под ред. Н.М. Фонштейн, А.М. Балабан – М. : Изд-во "Академия народного хозяйства", 1991. – 309 с.
3. Бузник В.М. Малый высокотехнологический бизнес / В.М. Бузник. – Владивосток : Изд-во "Даль-наука", 1996. – 204 с.
4. Венчурное финансирование инновационных проектов / под ред. А.М. Балабан, М.А. Балабан. – М. : Изд-во "Академия народного хозяйства", 1999. – 516 с.
5. Губський Б.В. Інвестиційні процеси в глобальному середовищі / Б.В. Губський. – К. : Вид-во "Наук. думка", 1998. – 390 с.
6. Двожак Г. Венчурний капітал в странах Центральной и Восточной Европы / Г. Двожак, Я. Кочетова, П. Проказка // Проблемы теории и практики управления. – 1999. – № 6. – С. 123-129.
7. Ковалишин П. Загальні особливості та тенденції розвитку венчурного інвестування у США / П. Ковалишин // Економіст : наук. журнал. – 2004. – № 10. – С. 56-58.
8. Кутрань К.В. Особливості венчурного інвестування в Україні / К.В. Кутрань // Інвестиції: практика і досвід. – 2009. – № 14. – С. 12-16.
9. Кузнецова І.С. Ін-т венчурних інвестицій: стан та перспективи розвитку в Україні / І.С. Кузнецова // Наука та інновації. – 2008. – Т. 4, № 1. – С. 87-95.
10. Попович Т. Підтримка інноваційної діяльності. Досвід економічно розвинутих держав та України / Т. Попович, П. Лаперчук // Юридичний журнал. – 2003. – № 12 (18). – С. 68-71.
11. Романішин О.В. Венчурне фінансування інноваційних підприємств : наукові записки / О.В. Романішин. – К. : Вид-во "Києво-Могилянська академія", 2001. – Т. 19, ч. 2. – С. 351-356.
12. Поручник А.М. Венчурний капітал: зарубіжний досвід та проблеми становлення в Україні / А.М. Поручник. – К. : Вид-во КНЕУ, 2002. – 180 с.

Фурсина А.В. Венчурное инвестирование и механизмы его активизации

Исследованы теоретические основы, характерные черты и особенности венчурного инвестирования, его место в национальной экономической системе. Исследованы особенности венчурного предпринимательства и классифицированы его формы. Выполнен анализ зарубежного опыта венчурного предпринимательства, определены особенности и характерные черты модели венчурного инвестирования в Украине. Обосно-

ваны концептуальные положения и составляющие организационно-экономического механизма венчурного инвестирования.

Ключевые слова: инвестиции, венчурное инвестирование, венчурное предпринимательство, венчурный капитал, венчурный фонд.

Fursina O. V. Venture investments and mechanisms of its activation

In the article the theoretical foundations, characteristics and features of venture investment and its place in the national economic system are examined. The features of venture business and its forms are classified. The analysis of foreign experience in the venture business is made, peculiarities and characteristics features of model of venture investment in Ukraine are considered. Conceptual positions and components of organizational-economic mechanism of venture investment are grounded.

Keywords: investment, venture investment, venture business, venture capital, venture capital fund.

УДК [368.025.52:33]:630*61

Доц. Ю.В. Муравйов, канд. екон. наук –
НЛТУ України, м. Львів

СТРАХУВАННЯ ЕКОНОМІЧНИХ ВТРАТ ЛІСОКОРИСТУВАННЯ

Розглянуто страхування як економічну категорію, що історично сформувалася. Страхування в сучасних умовах господарювання є найбільш ефективним методом відшкодування можливих збитків. Це інструмент захисту інтересів фізичних та юридичних осіб від настання страхових подій. Враховуючи специфіку ведення лісового господарства, обґрунтовано об'єктивну необхідність впровадження та розвитку страхування у цьому виді економічної діяльності.

Ключові слова: страхування, економічна діяльність, лісове господарство, лісозаготівля, хеджування.

Постановка проблеми. Ведення лісового господарства та процес лісозаготівлі супроводжується великою кількістю подій, що мають хаотичний характер, часто не залежать від користувачів лісових земель, знаходяться під впливом кліматичних умов, не якісного провадження економічної діяльності, а отже, мають ризиковий характер. Протидією для таких ризиків пропонуємо використання такого інструменту, як страхування, його впровадження та адаптації до сучасних умов ведення лісового господарства України.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Страхування має давню історію, сформовану під впливом об'єктивних факторів, національних традицій, видів економічної діяльності, ринкових вимог тощо. Істотний внесок у провадження та розвиток страхування в Україні здійснено в наукових працях О.М. Віленчука, М.С. Клапківа, В. Баранова, Г.В. Кравчука, С. Віденка, К.В. Бойка, Г.І. Андреева та ін.

Метою роботи є обґрунтування об'єктивної необхідності впровадження та розвитку страхування економічних втрат лісокористування.

Виклад основного матеріалу. Страхування – одна з форм охорони майнових і особистих інтересів застрахованих, які сплачують внески (премії) до страхових організацій і отримують відшкодування втрат, що виникають унаслідок стихійного лиха і нещасних випадків. Однак страхування є формою ризик-менеджменту, що використовується для хеджування проти ризику фінансових та інших втрат [1, 2]. У країнах вільної ринкової економіки існують два головних види страхування [1]:

- обов'язкове суспільно-правове (соціально-правове), організація якого зосереджена в руках громадських, а подекуди й державних страхових організацій (усе соціальне страхування, а в деяких країнах також страхування будівель від вогню тощо);
- приватне, яким опікуються акціонерні товариства й товариства взаємного страхування (страхування майна, життя та ін.) на базі приватної угоди між застрахованим і страховою організацією, якій застрахований зобов'язаний виплачувати встановлені угодою внески, а страховач при виникненні зазначеного у договорі випадку відшкодувати застрахованому втрату або виплатити обумовлену договором суму.

Сучасне законодавство України розглядає як вид цивільно-правових відносин щодо захисту майнових інтересів фізичних осіб та юридичних осіб у разі настання певних подій (страхових випадків), визначених договором страхування або чинним законодавством, за рахунок грошових фондів, що формуються шляхом сплати фізичними особами та юридичними особами страхових платежів (страхових внесків, страхових премій) та доходів від розміщення коштів цих фондів [3]. Стосовно України, то віддавна в українських селах, ще до появи і значного поширення грошових відносин існувало страхування членів сільської громади у такому вигляді толоки [4, 5].

Сліди страхування на українських землях в сучасному розумінні знаходимо у "Руській Правді" (збірка стародавнього руського права, складена в Київській державі у XI-XII ст.). Прикладом цього є використання вири (вира – грошовий штраф за вбивство вільної людини (члена громади) у Київській Русі) [6].

Сучасне страхування виникло на українських землях у XIX ст. Розвинулися різні типи страхових організацій: акційні спілки, товариства взаємного страхування, земське страхування та інші. Сьогодні на страховому ринку України спостерігаємо тенденцію до оптимізації структури й управління та до фази стабілізації та концентрації. У таких умовах страховим компаніям доводиться йти з найбільш збиткових сегментів ринку, закривати неприбуткові відділення [7, 8]. Разом із тим, незважаючи на досить розвинений ринок страхування та його різновидів в Україні, страхування втрат від економічної діяльності в лісовому господарстві є відсутнім [9].

Стосовно Класифікатора видів економічної діяльності (КВЕД) лісове господарство включає: лісівництво, лісозаготівлі, одержування та первинне оброблення технічної або паливної деревини, збирання дикорослих лісових продуктів [10].

Лісівництво та лісозаготівля включає [10]:

- вирощування будівельного лісу: посадка, підсадка саджанців, охорона лісу та лісосік;
- вирощування молодого порослевого лісу та балансової деревини;
- вирощування лісосадивних матеріалів;
- вирощування рідзвяних ялинок;
- лісозаготівля, рубання лісу та виробництво ділової деревини, такої як колоди, стовпи, жердини, одержування паливної деревини;
- вирубування (дерев) лісу з метою зробити землі придатними для сільськогосподарського виробництва;
- вирощування рослинних матеріалів для плетіння.